

A személynevekkel kapcsolatos névtani és jogi terminológia

1. A tanulmány célja és főbb kérdései. Inter-, illetve multidiszciplináris témák esetében gyakori, hogy a különböző tudományok művelői eltérő terminológiával közelítik meg ugyanazon kérdéseket. Ezt tapasztalhatjuk a névjogi kérdések tárgyalása kapcsán is. A jog- és a névtudomány részben eltérő terminuskészlete önmagában nem probléma, amikor azonban a kutatók egymás szakterületéről igyekeznek tájékozódni, az eltérések már zavaróak lehetnek, esetenként a homonim félreértést is okozhatnak. Különösen igaz ez azokban az esetekben, amikor egyes szakkifejezések használati köre még egy adott tudományon belül sem egyértelmű. A névkutatás terminológiája a szakterület szerteágazó tudományos és gyakorlati területeket érintő kapcsolatai miatt különösen igényelheti az egységesítést, amint arról több tanulmány is beszámol (pl. BAUKO 2012; FARKAS 2012, 2017; HOFFMANN 2012; SLÍZ 2012, 2014). Ezt a munkát nemzetközi szinten két szervezet is felvállalta: a Nemzetközi Névtudományi Társaság terminológiai munkacsoportja (ICOS Terminology Group) és az ENSZ Földrajzi Névi Szakértői Csoportja (UNGEGN) egyaránt kidolgozta többnyelvű terminuslistáját. Ezek többek közt a magyarra is elkészültek (BÖLCSKEI–FARKAS–SLÍZ szerk. 2017; a munka háttéréről l. BÖLCSKEI 2017, FARKAS 2017), habár – a listák nemzetközi jellegéből és a némileg behatárolt névtani ismeretanyag megjelenítéséből adódóan – egyes kultúraspecifikus vagy szűkebb témákhoz tartozó terminusok értelemszerűen hiányoznak belőlük. A személynevekkel kapcsolatos legfontosabb magyar jogi terminusokról szintén rendelkezésünkre áll egy segédlet, amely nemcsak a terminusok meghatározását, hanem az általuk jelölt névfajtákkal vagy eljárásokkal kapcsolatos főbb tudnivalókat is összegzi röviden, közérthetően, a jogszabályi hivatkozásokkal együtt (UGRÓCZKY 2020b).

Tanulmányom célja segítséget nyújtani a két említett szaknyelv (a névtani és a jogi) megfelelő értelmezéséhez, azonosítva azokat a területeket és fogalmakat, amelyekben eltérések tapasztalhatók egymáshoz képest, illetve még pontosításra, tisztázásra vagy rögzítésre várnak. Nyelvész és névkutató lévén a magyarázó szövegekben nem a jogi, hanem a névtudományi terminusokat fogom használni, kivéve egy-egy konkrét törvényszöveg elemzését.

A tárgyalandó terminusok egy része a köznyelvben is használatos, hiszen a névadás és a névhasználat elválaszthatatlan a névhasználó közösségtől; megfigyelhetjük ugyanakkor, hogy e terminusok nem feltétlenül a (névtani és/vagy jogi) szaknyelvi jelentésükben fordulnak elő a köznyelvi kommunikációban. Ez két irányban is zavart okozhat: egyrészt a laikusok félreértelmezhetik a szaknyelvi szövegeket, másrészt pedig – mivel a kutató egyszersmind a köznyelv használója is – a köznyelvi szóhasználat visszahathat a szaknyelvre, befolyásolva annak terminushasználatát. Ezért a következőkben nemcsak a két szaknyelv, hanem a köznyelv szempontjából is kitérek majd egyes terminusok jelentésére és használatára.

A továbbiakban először a *személynév* terminussal és az általa jelölt tulajdonnévi kategóriával kapcsolatos általános terminológiai kérdéseket mutatom be, majd a személynév alkategóriáinak terminológiai kérdéseivel foglalkozom. Ezen belül bővebben kitérek a hivatalos névfajtákra, hiszen ezek azok, amelyek mindkét vonatkozó tudományt érintik. Ide elsősorban a két legfontosabb, standardizáltak tekinthető névfajta, a keresztnév és

a családnév tartozik; nem véletlen, hogy éppen ezek váltak a jogi szabályozásban és a közfelfogásban is az ún. teljes név alkotóelemeivé. Végül a személynevek használatával és megváltozásával kapcsolatos terminológiára térek ki röviden. A névtani terminológia kapcsán az említett terminuslistákat (BÖLCSKEI–FARKAS–SLÍZ szerk. 2017) és a névtani terminológiai szakirodalom megállapításait, a jogi terminológia áttekintéséhez pedig az At. (2010. évi I. törvény az anyakönyvi eljárásról) és a Ptk. (2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről) vonatkozó részeinek szövegét veszem alapul.

2. A személynév terminussal és az általa jelölt tulajdonnévi kategóriával kapcsolatos általános terminológiai kérdések

2.1. A személynév terminus. Míg a névtanban e szakkifejezés rögzült a személyek által viselt nevek különböző fajtáinak összefoglaló megnevezéseként, addig a jogi szövegekben nem jellemző a használata; a jogszabályi rendelkezések szövege az egyszerűbb *név*-vel él a személyneveket érintő kérdések szabályozásában. Ez azonban semmiféle zavart nem okoz, hiszen az adott kontextusban egyértelmű, hogy a tulajdonnevek mely alkategóriája értendő rajta. A névtanban ezzel szemben gyakori a megkülönböztető előtag (*személy*-) használata, különösen és szükségszerűen akkor, amikor a személynevek tárgyalása a tulajdonnév más alkategóriáival együtt történik.

Bár mint említettem, e terminus már jó ideje rögzült a névtudományban a latin eredetű, csak ritkán használatos *antroponima* magyar megfelelőjeként, érdemes megemlítenünk két, a szokásostól eltérő használatát, melyek e névfajta valamely alkategóriájának az elnevezését érintő probléma rendszerszerű megoldási kísérletének az eredményei. Az első kísérlet a többemű névhasználat előtti időszak személyeket jelölő neveire alkalmazható szakkifejezés megtalálására vagy megalkotására irányult: J. SOLTÉSZ KATALIN (1979) MELICH JÁNOST (1907) követve e kategóriára alkalmazta a *személynév* terminust, ennek lefoglalódása miatt pedig a személyeket jelölő névfajták összefoglaló megnevezésére az *embernév* kifejezést használta. Ez és több más terminológiai újítása azonban végül nem talált követőkre, annak ellenére, hogy az említett monográfia névelméleti szempontból korszakalkotónak tekinthető a magyar névtudományban. SZENTGYÖRGYI RUDOLF (2011) – szintén egy speciális terminológiai probléma gyakorlatias megoldásaként, logikus és elméletileg is jól megalapozott érveléssel – ezzel szemben nem szűkítette, hanem bővítette a *személynév* jelentéstartalmát, az emberek nevei mellett beleértve a teo- és hagonimákat, vagyis az isten- és szentneveket is.

2.2. A kategóriával kapcsolatos általános terminológiai kérdések. A személyneveknek számos alkategóriáját különbözteti meg a névtudomány. Ezek közül több a jogi szabályozásban is megjelenik, habár esetenként a névkutatás területén megszokottól eltérő megnevezéssel; mások azonban jogi szempontból általában irrelevánsak lévén nemigen kerülnek elő az említett törvények szövegeiben. Ebben az esetben nem beszélhetünk terminológiai hiányosságról jogi szempontból, hiszen nem merül fel a megnevezés szükségessége; sokkal inkább arról van szó, hogy a személynév kategóriájának kiterjedése tér el a két tudomány felfogásában, illetve a gyakorlatban.

2.2.1. A személynévfajták kapcsolatainak megnevezései. Mivel a személynevek gyakran több szóból állnak, mindkét tudományban szükség van az egyes alkotóelemek, valamint

a több alkotóelemből álló névtípusok általános megnevezésére. Ezek kapcsán több ellentmondást is tapasztalhatunk.

A család- és keresztnévből álló személynév megnevezésére mind a jogszabályokban, mind a névtanban használatos a *teljes név* terminus; l. pl. „(1) A feleség a házasságkötés után, választása szerint viseli [...] b) a férje teljes nevét a házasságra utaló toldással...” (Ptk. 4: 27. §). Ez feltehetőleg a jogszabályokból, illetve azok alkalmazásából terjedt át a névtanba és a modern kor köznapi felfogásába is, hiszen azt a hivatalos szemléletet tükrözi, amely szerint egy személynév akkor teljes, ha család- és keresztnévből áll. Ez azonban csak a hivatalos személynevekre értelmezhető, továbbá csak azokra a kultúrákra és időszakra, amelyekben létezik családnév, így névtani használata nem mindig indokolt.

A *hivatalos név* terminus kapcsán még több probléma merül fel. Egyrészt történeti szempontból némileg eltérő jelentésben használható, hiszen az állami anyakönyvezés kezdetét (1895; illetve esetleg a 18. század végének, 19. század elejének névrendeleteit; vö. FARKAS 2009: 9–10) megelőző időszakra vonatkozólag nem lehet a mai értelemben vett hivatalosságról beszélni, így a *hivatalos név* legfeljebb a hivatalos dokumentumokban feljegyzett névformát jelentheti. Másrészt e terminus néha a teljes névre, máskor viszont csak a keresztnévre vonatkozik, a becézett vagy egyéb változatoktól való megkülönböztetésképpen (vö. HAJDÚ 1979: 25; bár a helynevek kapcsán, de a személynevekre is sokban vonatkoztathatóan, a terminus nyelvészeti szempontból problematikus voltát bemutatva l. GYÖRFFY 2012).

Különösen nehéz a dolgunk a családnévelőzmények időszakára jellemző, több elemből álló személynevek típusának megnevezésekor. Ezekre hagyományosan a *kételemű név* terminus használatos (szemben a családnévelőzmények megjelenése előtti időszak egyetlen szóból álló, hagyományosan *egyelemű név*-nek nevezett elemeivel; l. alább), holott gyakran kettőnél több szóból állnak. Ezekre – valamint a hivatalos írásbeliségben használatos szerkezetekkel lejegyzett változataikra – az utóbbi időben (részben eltérő elméleti hátterek, illetve indokrendszerek alapján) több megnevezési javaslat is született a névtanban: *névszerkezet* (SLÍZ 2010), *kéttagú névszerkezet* és *névrendszer* (N. FODOR 2010: 16), illetve *személyjelölő szerkezet* (TÓTH 2016: 12–13). Ezek mindegyike azt hivatott kifejezni, hogy a személyek megjelölésére a személynév több fajtájának példányai egymással összekapcsolódva, egységet alkotva használatosak, nem feltétlenül a ma szokásos módon.

2.2.2. A személyjelölő szerkezetek alkotórészeinek megnevezései. Ezt a felfogást (vagyis a család- és a keresztnév együttesének alapértelmezetten összetartozó, teljes voltát) tükrözi a névtanban általánosan használt *elem*, illetve *névelem* terminus is, hiszen az elemek az egésznek az alkotórészei. Ennek megfelelően szokás beszélni, mint fentebb láttuk, *egyelemű* és *kételemű* nevek-ről, illetve ezek korszakáról, az utóbbit egészen a családnevek kialakulásának kezdeti időszakára is értve.¹¹ Ez azonban azt feltételezi, hogy a két elem a családnév és a keresztnév; ebben az esetben tehát a *Kovács József András* névben – legyen a *József* akár család-, akár keresztnév – két elemet kellene látnunk, s megmarad a kérdés, hogy minek nevezzük ezek után a két egységből álló család- vagy keresztnév egyes egységeit, vagyis – a fenti terminust használva – az elemek részeit. (A problémára l. HAJDÚ 1979: 24). Ezekre hagyományosan – a megnevezési problémát nem megoldva,

¹¹ Érdemes megemlíteni, hogy PAIS DEZSŐ 1955-ben több alternatív javaslattal is előállt az általa bevezetett *egy-* és *kételemű személynév* leváltására, bár azt nem indokolta vitaindítónak szánt írásában, hogy mi készítette erre a lépésre (vö. PAIS 1955).

csak kikerülve – a *kettős családnév*, illetve *kettős keresztnév* terminusok használatosak. A helyzetet tovább bonyolítja, hogy HOFFMANN ISTVÁN széles körben elterjedt helynévelemzési modelljének (1993/2007²: 68) a személynevek elemzésében is megjelent változatai a fentebbitől eltérő jelentésben, a névben található lexémák és a névalkotásban szerepet játszó toldalékmorfémák (képzők, jelek, ragok) együttes megnevezéseként alkalmazzák a *névelem* terminust. (A személynevek különböző fajtáira átdolgozott névelemzési modellekre I. FEHÉR 2002, 2003; N. FODOR 2010, TÓTH 2016.)

A jogszabályokban a teljes név alkotórészeit bizonyos esetekben *tag*-oknak nevezik; l. pl. „a születési családi név egy- vagy kéttagú” (At. 44. § [2]). Ugyanakkor a két tagból álló családnévre egy másik terminus is előfordul ugyanezen törvény szövegében: *kettős családi név* (At. 44. § [2a]). Az utónév kapcsán viszont a törvény nem használja a *tag* megjelölést, helyette *két utónév*-ről beszél: „Anyakönyvezni a szülők által meghatározott sorrendben legfeljebb két, a gyermek nemének megfelelő utónevet lehet...” (At. 44. § [3]). Vagyis míg e felfogás a családi nevet egyetlen egységnek tekinti, amely két tagból is állhat, addig az utónév csak egy tagból állhat, de kettő is anyakönyvezhető belőle. Az eltérés történeti szempontból nehezen magyarázható, hiszen a kettős családi nevek is többnyire úgy keletkeznek, hogy két külön családi név kapcsolódik össze valamilyen okból a családtörténet egy pontján. Lehet viszont formai oka is a terminushasználat különbségének: a kéttagú családi név az utónévvel szemben kötőjellel írandó. Csakhogy a korábbi anyakönyvezési gyakorlatokból fakadóan léteznek kötőjel nélküli kéttagú családi nevek is, és az At. 55. § (6) bekezdése bizonyos esetekben ma is kérhetővé teszi e formát: azok, akiknek a kettős családi neve 1953. január 1-je előtt kötőjel nélküli volt, azóta azonban kötőjellel anyakönyvezték, kérhetik a kötőjel törlését. Az is elképzelhető, hogy a két névfajta közti jogi eltérés érzékelése áll a feltehetőleg nem tudatos terminológiai különbség mögött: a kéttagú családi név kötöttebb típus, mivel a gyermek az apa vagy az anya (vagy mindkettőjük) családi nevét viszi tovább a szülők döntése alapján, az utónevek viszont szabadabban (de nem korlátlanul), a szülők utónevétől függetlenül választhatók.

A személyneveknek a helynevekhez hasonlóan lehetnek közszoói részei is (pl. *doktor*, *özvegy*, *báró*, *bácsi*). A helynévkutatásban e közszoói részek megnevezésére általánosan elterjedt a *földrajzi köznévi* terminus, és fel sem merül a kérdés, hogy vajon a név részei-e: természetes, hogy a *Kossuth út* névnek az *út* is a részét képezi.²² A személynevek esetében ezzel szemben még az is vitatott volt, hogy e közszoók a név részeinek tekinthetők-e. ÖRDÖG FERENC nyomán (1973) a megnevezésükre – a helynevek kapcsán alkalmazott terminussal nem korrelálva – a *névkiegészítő* vagy *közszoói névkiegészítő* terminusok terjedtek el. Azt azonban meg kell jegyezni, hogy ÖRDÖGNél a *névkiegészítő* nem pontosan ezt a kategóriát, csupán ennek egy alkategóriáját fedi: a *szerző* (a terminusokat csupán példákkal definiálva) *névszerű szó*-nak nevezi az *Iffjú*, *Idős* típusú anyakönyvi megjelöléseket, *névhelyettesítő*-nek a „tisztásra és társadalmi állásra utaló nevek”-et (pl. *Titkár*; *Tekintetes asszony*), *névkiegészítő*-nek pedig a *bácsi*, *néni*, *elvtárs*, *úr* típusú közszoókat, és bár mint láttuk, a névhelyettesítőkre *nevek*-ként utal, e három kategória elemeit nem tekinti neveknek (ÖRDÖG 1973: 75–80). HAJDÚ (1999: 276) ezzel ellentétben amellet érvelt, hogy a közszoói részek is a névhez tartoznak, hiszen például a *Szabó bácsi* és *Szabó néni* közötti

²² Az viszont már kérdéses lehet, hogy meddig tart egy több szóból álló helynév, pl. *Nagy rétre menő*. (A helynévgyűjtések e folyamatosan jelen lévő problémájáról és annak korábbi szakirodalmáról l. pl. BÁRTH 2010.)

különbséget kizárólag a közszo fejezi ki, vagyis a név e közszoí résszel együtt képes csak azonosítani. A *névkiegészítő* terminus elvetése ugyanakkor fel sem merült írásában, és azóta is tartja magát, holott szó szerinti jelentése, mint láttuk, ellentmond e felfogásnak (ti. ami kiegészíti a nevet, az nem része a névnek, vagy esetleg kevésbé szorosan hozzá tartozó, utólag hozzátoldott, kevésbé lényegi, fontos stb. része).

Ezek után felmerül a kérdés, hogy jogilag hogyan lehet megoldani ezt a problémát. A közszoí részek némelyike esetében ez a kérdés eleve értelmetlen, hiszen hivatalos iratokba nem lehet bevezetni például a *néni*-t; ezekkel a közszoakkal jogilag nincs teendő. Más közszoak kapcsán azt látjuk, hogy a jogszabályszoveg nem tekinti őket egységes kategóriának, így egységes elnevezésük sincsen. Az At. 54. §-a a következő kifejezéseket tartalmazza: (1) *doktori cím és más tudományos fokozat, egyes címek és rangok*; (2) *anyakönyvbe korábban bejegyzett egyéb jelzés*. Hogy az *egyéb jelzés* mit takar pontosan, az a jogszabály szövegéből nem derül ki; mindenestre kellően általános ahhoz, hogy bármi ide érhető legyen, ami nincs nevesítve a törvényben (pl. az *id.*, *iff.*). Mivel ezeket jelenleg nem lehet bejegyezni a születési anyakönyvbe, feltételezhető, hogy jogi szempontból nem tekinthetők a személynév részének.

A jogszabályok a fentiek mellett az ún. *megkülönböztető betűjel*-ről (pl. **B. Kovács**) is rendelkeznek. A családnév ezen része a névtanban nem kapott különösebb figyelmet. A vele foglalkozó kevés szakirodalomban a jogszabályból ismert terminus mellett említik még *megkülönböztető betű*-ként, valamint jelző nélkül, *betűjel*-ként, illetve *betűszó*-ként is (bár ez utóbbi zavaró homonímiában áll a mozaikszavak egyik típusának megnevezésével, ezért különösen nem szerencsés) (vö. ERDÉLYI 2002: 26). E betűjel többnyire egy korábbi család- vagy ragadványnév maradványa, és nyilvánvalóan a név része. Kérdés viszont, hogy a **B. Kovács** egy vagy két részből álló családnévnek tekinthető-e. A jogi szabályozás a névtannal ellentétben állást foglal e kérdésben, egyértelműen és gyakorlatias módon: az At. 53. § (1) szerint „a családi név részének kell tekinteni, az nem minősül külön tagnak”.

3. A személynév alkategóriáival kapcsolatos terminológiai kérdések

3.1. A hivatalos személynévfajták

3.1.1. A keresztnév ~ utónév és a névfajta egyéb megnevezései. A kategória megnevezésére a jogi szabályozásban már az állami anyakönyvekről szóló 1894. évi XXXIII. tc.-ben és azóta is következetesen az *utónév* használatos, a névtanban pedig mind a *keresztnév*, mind az *utónév* ismert, de az előbbi gyakoribb (vö. FARKAS 2012: 144). A két terminus szemléletbeli különbségével és korlátaival már több munka is foglalkozott (I. HAJDÚ 1979: 24, 2003: 347; N. FODOR 2010: 14; SLÍZ 2010: 157–158, 2012: 154; FARKAS 2012: 143). Az *utónév* a teljes névhez képest, a sorrendiségre utalva határozza meg e névfajtát. Ez a névtani használatban azért kevésbé szerencsés, mert nem minden korszakban és nyelvben van családnév, ami mellett e név állhat. Ráadásul az indoeurópai névsorrendben e név elől áll, ahogyan azt az ugyanezen szemléletet tükröző egyes idegen nyelvű terminusok (pl. ang. *first name*, ném. *Vorname*, rom. *prenume*) is kifejezik. A *keresztnév* viszont erősen kötődik a keresztséghez, ezért a nem keresztény kultúrák neveire szintén visszás lenne alkalmazni. Így a nem keresztény kultúrák és korszakok kapcsán jobb híján manapság a névtanban az *egyénnév* használatos a leggyakrabban – annak ellenére, hogy valójában minden személynév egyéni (vö. SLÍZ 2010: 157–158, FARKAS 2012: 143, TÓTH 2016: 78–79). Érdemes

ugyanakkor megjegyezni, hogy egy terminus szó szerinti jelentése eltérhet a szaknyelvitől, így a fenti problémák nem szükségszerűen számíthatnának zavarónak.

A köznyelvben inkább a *kereszt-* és *utónév* szinonimitása okoz időnként meglepő zavarokat. Bár azt gondolnánk, hogy a laikusok számára napjaink magyar névállományát tekintve világos e kettő felcserélhetősége (és az internetes szövegek alapján általában így is van), találkoztam már olyan úrlappal hivatalos ügyintézés során, melyen a következő kiegészítő mezők álltak: *vezetéknév*, *keresztnev*, *utónév*, az utóbbi kettő feltehetőleg a két keresztnév elkülönítésére. De a www.gyakorikerdesek.hu portálon is előfordult a következő kérdés: „Melyik a keresztnév és melyik az utónév az anyakönyvben?”³ Sőt az *utónév* már a személynév kategóriáját is átlépte a köznyelvben, hiszen például Kutya utónévkönyv is létezik (Winkler 1998).

3.1.2. A családnév ~ családi név ~ vezetéknév és a névfajtaival kapcsolatos terminológiai kérdések. E névfajta megnevezése a jogi szabályozásban már az állami anyakönyvekről szóló 1894. évi XXXIII tc. óta, így ma az At.-ben és a Ptk.-ban is következetesen *családi név*, a hivatalos ügyintézés során azonban inkább a *vezetéknév* a jellemző. A névtanban a *vezetéknév* is használatos, de jóval gyakoribb a *családnév*, a mindennapi használatban viszont a *vezetéknév* tűnik népszerűbbnek (FARKAS 2012: 144). E két terminus szemléleti háttérét és problematikusságát szintén több tanulmány tárgyalta már (vö. HAJDÚ 1979: 24, 2003: 732; FARKAS 2010: 62; N. FODOR 2010: 14–15; SLÍZ 2010: 160). A *vezetéknév* szemléletileg megfelelő párja az *utónév*-nek, hiszen szintén a teljes névben elfoglalt helyére utal, de éppen ezért ugyanazok a problémái is. A *családnév* viszont nem kötődik szemléletében a vele általában párban használt *keresztnev*-hez. A terminus találó abból a szempontból, hogy e névtípus jellegzetes funkcióját, a családhoz való tartozás kifejezését ragadja meg, épp emiatt azonban pontatlannak hathat azokban az esetekben, amikor az adott személy például névváltoztatással engedélyeztette vagy ismeretlen szülők gyermekeként kapta családnévét.

A fenti problémák ugyanakkor nem zavarják az említett terminusok jogi, névtudományi vagy köznyelvi használatát. Annál nagyobb terminológiai bizonytalanságot okoz a névtanban a családnevek előzményeinek a megnevezése (erről bővebben I. N. FODOR 2010: 27–28; SLÍZ 2010; TÓTH 2016: 125–126). A probléma lényege, hogy míg a családnevek névtani szempontból öröklődő nevek, előzményeik nem voltak azok. MELICH JÁNOS a 20. század derekán még nem érezte szükségét annak, hogy ez alapján két névtípust különítsen el, és az előzményeket is *családnév*-ként említette (1943), a későbbi szakirodalomban azonban a funkcióbeli eltérés miatt felmerült az igény a különbségtételre. J. SOLTÉSZ KATALIN (1979: 51) a megoldást a szinonim *vezetéknév* és *családnév* terminusok közötti funkciómegosztásban látta: javaslata szerint a *vezetéknév* szolgálhatna a még nem öröklődő, a *családnév* pedig az öröklődő neveknek a megjelölésére. Ez azonban nem talált követőkre, mivel a terminuspár szinonimitása erősen rögzült a szakmai nyelvhasználatban és a köznyelvben is, márpedig – véleményem szerint – egy új terminus bevezetése könnyebb, mint a meglévők jelentésének a megváltoztatása. A szakirodalomban ezért jellemzőbb, hogy a családnevek előzményeinek a megjelölésére keresnek új lehetőségeket. Jelenleg a legelterjedtebbnek FEHÉRTÓI KATALIN terminusa, a *megkülönböztető név* látszik, bár szinte észrevétlenül kibővült

³ https://www.gyakorikerdesek.hu/csaladi-kapcsolatok_csaladfa_5053080-melyik-a-keresztnev-es-melyik-az-utonev-az-anyakonyvben (2022. 10. 01.)

jelentéstartalommal, ő ugyanis csak a családnevek előzményeinek egyik típusát értette rajta (FEHÉRTÓI 1969: 5, vö. SLÍZ 2010: 162). Emellett előfordul még a *megkülönböztető névelem* (SLÍZ 2010), valamint a *családnévelőzmény* (TÓTH 2016: 126, 216) is. Mindezek közül a névfajta megnevezésére a legutóbbi tűnik a legalkalmasabbnak, a *megkülönböztető jelzőjű* terminusokkal ugyanis ugyanaz a gond, mint az *egyénnév*-vel: a tulajdonnév egyik fő funkciója éppen a megkülönböztetés, így ez az elnevezés minden névfajtára alkalmazható lenne. Ugyanakkor egy adott névre alkalmazva a *családnévelőzmény* is problémás, hiszen e névfajta példányaiból nem feltétlenül vált családnev.

3.1.3. A születési név és a házassági név. Számos kultúrában kialakult az a szokás, hogy a nő házasságkötéskor felveheti (vagy kötelezően felveszi) a férje nevét valamilyen formában. E névfajta megnevezése a magyar névkutatásban hagyományosan az *asszony-név* volt, ennek párjaként pedig 'a férjzett nő házasságkötés előtti neve' jelentésben mindkét tudományban, illetve a köznyelvben is a *lánycori név* volt használatos. E hagyományos terminusok 2004. január 1-je óta azonban a szükséges funkcióban használhatatlanná (ti. túl szűk jelentéskörűvé) váltak, mivel azóta már a férj is felveheti felesége családnevét (l. pl. FARKAS 2003, RAÁTZ 2004). Emiatt a két tudományban ma az *asszony-név* helyett a *házassági név*, a *lánycori név* helyett pedig a *születési név* használatos, a köznyelvben azonban még nemigen mentek át ezek a változások, mint ahogy a férjek házassági névviselésének lehetősége sem mindenki által ismert tény. A két újabb terminus – nemfüggetlen volta miatt – ma már alkalmasabb az elődeinél az adott névfajta megnevezésére. Bár e megoldás – nemzetközi minták alapján is – kézenfekvőnek tűnik, a törvénymódosítás előkészítése során felmerült a *lánycori név* terminus megtartásának és mellé egy *legénykori név* szakkifejezés bevezetésének az ötlete is (FARKAS 2003: 137–138). A *házassági név* egyébként jogi szövegekben már a 2004-ben életbe lépő módosítások előtt is előfordult (pl. UGRÓCZKY 1997: 26).

Az At. 44. §-a pontosan definiálja a *születési név* terminust: „(1) A születési név az a név, amely az érintettet az anyakönyvi bejegyzés alapján megilleti.” Ez látszólag összhangban áll a kifejezés közszói jelentésével, vagyis azzal, hogy e név az, amelyet a névviselő születésekor kap. Ez általánosságban igaz is; az eltérést a névmódosítással vagy névváltoztatással szerzett névnek az anyakönyvbe való bevezetése okozza, hiszen ily módon egy nem születéskor kapott név válik a névviselő születési nevévé.

Terminológiai problémát vet fel viszont a *házassági név* terminus használata, a törvényszövegek elemzése alapján ugyanis nem tűnik egyértelműnek a jelentése.

At. 47. §:

„(1) A házassági név az a név, amely az érintettet az anyakönyvi bejegyzés alapján megilleti. [...]

(2) A házassági név családi nevekből képzett része egy- vagy kéttagú lehet. [...]

Az (1) bekezdésben adott definíció szó szerint megegyezik a *születési név*-ével, ami a terminusok jól definiált rendszerében elfogadhatatlan lenne, hacsak nem szinonimákról van szó. Hogy ez mégsem okoz zavart a gyakorlatban, az a régóta fennálló gyakorlatnak, illetve az azon alapuló értelmezésnek köszönhető.

A jogszabályszöveg szerint a *házassági név* az egy- vagy kéttagú családi név és az egy vagy két utónév együttesét jelenti. A törvény azonban így folytatódik:

„(3) Ha az egyik vagy mindkét házastárs születési családi neve vagy az előző házassági nevének a családi nevekből képzett része kéttagú, a házastársaknak nyilatkozniuk kell arról, hogy melyik két családi nevet kívánják összekapcsolt házassági névként viselni.”

Ennek a mondatnak az eleje még a fenti következtetést támasztja alá, a vége viszont már éppen az ellenkezőjét jelenti: a *házassági név* terminus itt már kizárólag a családi névre vonatkozik. Még inkább ezt sugallják a Ptk. 4: 27. § (3)–(5) bekezdései:

„(3) A férj, illetve a feleség a házasságkötés után házassági névként kettőjük családi nevét is összekapcsolhatja, hozzáfűzve a saját utónevét. Az összekapcsolt házassági név családi nevekből képzett része legfeljebb kéttagú lehet.

(4) Az (1) bekezdés b)-d) pontjában, a (2) bekezdés b) pontjában, valamint a (3) bekezdésben meghatározott esetben a házastársak közös házassági nevet viselnek.

(5) A (3) bekezdésben foglalt kivétellel csak az egyik házasuló veheti fel házassági névként a másik családi nevét.”

A zavar különösen a (4) bekezdésből nyilvánvaló: ha a házassági nevet az At. 47. § (1) alapján családi név + utónév szerkezetként értelmezzük, akkor „a házastársak közös házassági nevet viselnek” állítás azt jelenti, hogy mindkettejüknek például *Kovács János* vagy *Takács Éva* a neve. Mivel a gyakorlat alapján nyilvánvaló, hogy a jogalkotó a családi és az utónév együttesét kívánja házassági névnek tekinteni, a fent idézett szövegeket úgy lenne szükséges pontosítani, ahogyan az az At. 47. § (3) bekezdésének elején szerepel: a *házassági név* helyett a *házassági név családi nevekből képzett része* lenne a pontos, félre nem érthető megfogalmazás.

Az At. 47. § (3) bekezdésében egy további pontatlanságot is felfedezhetünk. Egy *Nagy-Szabó* és egy *Kis-Kovács* nevű személy házasságkötése esetén ugyanis csak két családi névről van szó, így a törvény szövege („melyik két **családi nevet** kívánják **összekapcsolt házassági névként** viselni”) éppen azt teszi lehetővé, amit ki akar zárni: a két kéttagú családi név összekapcsolt házassági név részeként való viselését, vagyis a *Nagy-Szabó-Kis-Kovács* típusú, négytagú családi nevet. Ennek elkerülése érdekében a törvényszöveget a következőképpen lenne szükséges módosítani: „a **két családi névnek melyik két tagját** kívánják a **házassági név összekapcsolt családi névi részeként** viselni”. (A kiemelések e bekezdésben tőlem származnak.)

A születési és a házassági névvel mint névfajtákkal kapcsolatos további terminológiai, gyakorlati, jogi és névtani problémák sorának azonban itt még nincs vége. A hivatalos ügyintézés során ugyanis számos esetben szükséges a családi név és az utónév külön-külön cellában való feltüntetése, ez azonban némely névtípus esetében nehézséget okoz. Joggal merül fel például a kérdés, hogy egy *Kovács András Jánosné* nevű nőnek vajon az *András Jánosné* lenne-e az utóneve. A *Kovács Jánosné Tóth Ilona* alakban viszont két-két potenciális családi és utónév jöhet szóba, ezek azonban nem egymás mellett állnak, mint

a születési név kéttagú családi neve és két utóneve, hanem családi név + utónév + családi név + utónév sorrendben. Amikor pedig a házas férfi vagy nő megtartja a születési nevét, vagy saját családi neve helyett házastársa családi nevét veszi fel, a névről háttérismeretek nélkül nem is állapítható meg, hogy születési vagy házassági név-e. Az első esetben a kettő egybeesik, így felmerülhet az a terminológiai és elméleti kérdés, hogy a házasságkötéskor megtartott születési név a továbbiakban születési vagy házassági névnek minősül-e. Az összekapcsolt házassági név családnévi részét ránézésre szintén nem lehet megkülönböztetni a születési név kéttagú családnévi részétől.

Mindezt névtani szempontból a következőképpen foglalhatjuk össze: a születési névben világosan elkülöníthető a családnév és a keresztnév (vagy két keresztnév), a házassági névnek azonban nem minden típusára igaz ez. A házastársak házassági nevének nem feltétlenül azonos a családnévi része, tehát nem minden esetben fejezi ki még a megállapodáson alapuló összetartozást sem. Ami pedig a keresztnévet illeti, annak legfontosabb funkciója a megnevezett azonosítása egy kisebb közösségen belül. De vajon a *Kovács András Jánosné* esetében kit azonosít az *András*, a férjet vagy a feleséget? (Különösen, hogy a magyarban – napjainkban legáltalában – a keresztnévek kötelezően nonspecifikusak, vagyis egy nő nem viselhet férfinévet.)

Az eltérések oka véleményem szerint az, hogy a házassági név a természetes személynévfajták kategorizációjának szempontjait keresztező jogi kategória. Erre, valamint a rá alkalmazható terminusra a jogi igényt az állami házassági anyakönyvezés 1895-ös bevezetése teremtette meg. Csakhogy ezt az igényt a jogi szabályozás a házas nőket jelölő egyik, régóta használatos természetes névtípusnak (*Kovács Jánosné*) a többi fölé emelésével elégitette ki (vö. pl. FERCSIK 2003), ez pedig számos gondot eredményezett a későbbiekben. Míg ugyanis régen egy házas nő bármely helyzetben használhatta akár születéskori család- és keresztnévét (pl. *Tóth Ilona*), akár asszonynevét (pl. *Kovács Jánosné*), addig a jogi szabályozás kezdetével a házas nő gyakorlatilag hivatalosan lecserélte a saját család- és utónevét a férjére utaló *-né* képzős (a jogi szóhasználatban: *-né toldatos*) asszonynevére. A választható névformák körének bővítése így adott értelemben csak tüneti, az identitás kifejezésével kapcsolatos problémákat enyhítő kezelés (még ha jogilag komoly előrelépés is), mely a hivatali, terminológiai és gyakorlati nehézségekre nem jelent megoldást. Ezeket ugyanis csak maguknak az okoknak a megszüntetése oldhatná meg. Az egyik lehetőség annak a kizáró szemléletnek a megváltoztatása lenne, amely szerint a házassági név felváltja a születési nevet. Ha azonban egy személynek több névformája is hivatalos és egyenrangúan használható lenne (pl. a születési *Kovács János* és a házassággal felvett *Tóth János*), az számos jogi bonyodalmat okozna, visszaélésekre adna lehetőséget, így a szabályozás éppen azt a célt nem érné el, amely a bevezetését indokolta. A másik megoldás a problémák egy részére az lehetne, ha a választható névformák közül törölnék a *-né* képzős változatokat (ami egyébként az ilyen névformák fordításának problémáit is megoldaná). Ez azonban egyelőre nem tűnik elképzelhetőnek, mivel így megszűnne a férjezett állapot névben való jelölésének egyértelmű, hagyományos, sokak számára ma is fontos lehetősége. Mindezek miatt a házassági névvel kapcsolatos gyakorlati, tudományos és terminológiai problémák megnyugtató rendezésére a közeljövőben nemigen van reális lehetőség.

3.2. A nem hivatalos személynévfajtákkal kapcsolatos terminológia

A következőkben tárgyalt névfajták közös jellemzői, hogy nem hivatalosak, továbbá vizsgálatuk a magyar névtudományban háttérbe szorul a fentebb tárgyalt két fő személynévfajta

mögött. Közülük a legnagyobb figyelemben a ragadványnevek részesülnek mind a névfajtat, mind a megnevezését érintő kérdéseket tekintve.

3.2.1. A ragadványnév és a névfajta korábbi megnevezései. A nem hivatalos névadással keletkezett személynevekre, amelyek a teljes hivatalos név vagy annak valamelyik tagja (családnév, keresztnév) és változata (becenév) mellett, illetve azok helyett állnak (a definícióra l. FEHÉR 2004: 75), a *ragadványnév* terminus napjainkra általánosan használatossá, az általa jelölt kategória pedig nagyjából körülhatárolhatóvá vált a magyar névtudományban. Korábban számos egyéb terminus is élt a szakirodalomban, ezek azonban valamilyen szempontból pontatlannak, zavarónak vagy jelentésüket tekintve szűknek bizonyultak (a korábbi terminusokra és definíciókra összefoglalóan l. FEHÉRTÓI 1966: 462–465, FEHÉR 2004, BAUKO 2009: 7–9). A *gúnynev* és a *csúfnév* például csak a névfajta egyik típusára utal, a *melléknév* pedig zavaró polyszemiát alkot a szófajtani terminussal.

A terminológiai sokszínűséget korábban elsősorban a névfajta kategorizációjának bizonytalanságai (erről l. már korábban: LŐRINCZE 1951: 68, FEHÉRTÓI 1966⁴), valamint a családnévvel való történeti összefüggései okozták. A fentebb említett családnévelőzmények ugyanis keletkezésüket, használatukat tekintve ragadványneveknek tekinthetők (a két névfajtanak és megnevezésüknek az összefüggéséről l. pl. FEHÉR 2004: 75, N. FODOR 2010: 27, TÓTH 2016: 125–126). Egyes családnévtörténeti munkákban ezért a *ragadványnév* terminus a családnévelőzmények kapcsán is használatos volt, habár nem a teljes kategóriát, csupán annak egyik fajtáját jelölve (η [HAJDÚ] 1979, az egyes rendszerezésekről összefoglalóan l. HAJDÚ 2003: 761–767).

A ragadványneveket a családnevektől megkülönböztető legfőbb jellemző a hivatalosság hiánya, habár bizonyos esetekben „félhivatalos” jelleget ölthetnek, azaz megjelenhetnek hivatalosnak minősíthető szituációkban (pl. önkormányzati választáson). Érthető lenne tehát, ha a jogi szabályozásban meg sem jelenne a névfajta megnevezésének az igénye, így maga a terminus sem. Hogy mégis megjelenik, annak az oka egyrészt a hagyomány, ugyanis az egykori összeírásokban és egyházi anyakönyvekben a ragadványnevek feltüntetése sem volt ritka, másrészt a névhasználók részéről esetenként felmerülő igény a család továbbvihető ragadványnevének a bejegyeztetésére. 2016-ban ezért is bővült az At. 55. §-a a következő kiegészítéssel (2017-ben némileg módosítva): „(5) Az anyakönyvbe korábban bejegyzett ragadványnév akkor viselhető többtagú családi névként, ha az erre irányuló szándékot az érintett az anyakönyvvezető felhívására vagy a családi név korrekciója iránti kérelemben írásban bejelenti. Ebben az esetben is – a kérelmező erre irányuló nyilatkozata alapján választott – legfeljebb két tagú családi név viselhető.” A névfajta megnevezésére a jogszabályban tehát ugyanaz a terminus használatos, mint a névtanban. Fontos megjegyezni, hogy e szabályozás nem változtatta meg a ragadványnév nem hivatalos státuszát, ennél fogva definícióját sem, hiszen a ragadványnevek az anyakönyvbe csak kategóriaváltással, családi névként vagy annak egyik tagjaként kerülhetnek be.

⁴ Mindketten igyekeztek megoldást is találni a terminológiai problémákra, de javaslaik nem találtak követőkre. A FEHÉRTÓI által javasolt *megkülönböztető név* terminust ÖRDÖG FERENC (1973) ugyan alkalmazta Göcsej és Hetés személynévanyagának feldolgozásában az összes nem anyakönyvezett név együttes megnevezéseként (azaz a ragadványnevek és egyéb névfajták fölötti kategória nevéként) a 75. oldalon, de a 154. oldal lábjegyzetében már a *ragadványnév* terminus szolgál e fölöttes kategória megnevezésére. (Megjegyzendő, hogy FEHÉRTÓI 1969-es írásában a *megkülönböztető név* már eltérő jelentésben szerepel: a családnévelőzmények egy fajtáját nevezi meg így; vö. FEHÉRTÓI 1969: 5.)

3.2.2. Becenév ~ becéző név ~ becézőnév. A becenevek hivatalosságon kívül rekedése szintén a 20. század elejére tehető. Korábban ugyanis az egyházi anyakönyvekbe bekerülhettek, s ez a szokás az állami anyakönyvezés kezdetén is élt még. Ezt jelzi az 55.093/1899-es belügyminiszteri rendelet és az 1906-os Anyakönyvi utasítás 82. §-a is, melyek szerint tilos a *bec(z)éző (dédelgető) nevek* anyakönyvezése.⁵

HAJDÚ MIHÁLY meghatározása szerint a *becenév* „minden olyan névforma összefoglaló megnevezése, amely egyénnév, vagyis keresztnév bármiféle alakváltozata, függetlenül a hangulatától vagy funkciójától” (HAJDÚ 2003: 638). A világos meghatározás ellenére a becenevek tárgyalásakor nem mindig tapasztalható következetes különbségtétel a becenevek és a ragadványnevek között, mivel a keresztnevekből igen kreatív módon is létrehozhatók becenevek. Azt a típust például, amikor a keresztnév a hangzása alapján egy közszót idéz fel (pl. *Árpád > Árpa, Márta > Mártás*), HAJDÚ *becenévként használt közszavak és tulajdonnevek* megnevezéssel illeti, ellentmondva a fenti meghatározásnak (HAJDÚ 1974, 2003: 718–721⁶). A fenti példákban még könnyen belátható a keresztnévre való visszavezethetőség (bár keletkezéstörténeti információk hiányában más magyarázat se lenne kizárható), de az *István > Pista > Pingvin* esetében már legfeljebb a néveredet alapos felderítése lehet segítségünkre annak eldöntésében, hogy a *Pingvin* keresztnéven alapuló asszociáció révén vagy más indíték alapján született-e, azaz *becenévként* vagy *ragadványnévként* kell-e kategorizálnunk. Részben hasonló módon B. GERGELY PIROSKA az *Ócsi, Babuci* „nem keresztnévi eredetű becéző jellegű névformákat” (2005: 53) is a becenevek közé sorolta, bár általában a közszóból keletkezett neveket *névasszociációs indítékú ragadványnevek* címszóval tréfás-gúnyos hangulatuk miatt a korábbi, ragadványneves munkájában (1977) dolgozta fel. Ez az óvatos megfogalmazás világosan jelzi a becenevek és ragadványnevek közti határ terminológiai bizonytalanságokat is okozó elmosódottságát.

A *becenév* és a *ragadványnév* névfajta és terminus különbsége a laikusok számára nem ismert, illetve nem világos. A Google-ben a *becenév*-re például számos ún. *becenév-generátor* jön elő, amelyek valójában ragadványneveket hoznak létre. De megemlíthető akár a Színházkönyvtár című oldal is, melynek *becenévlexikona* vegyesen közli a színházi élet képviselőinek ismert beceneveit és ragadványneveit.⁷ Nem válik el a *becenév* fogalma és megnevezése a *művésznév* és *álnév* fogalmától sem, mint azt egy hvg.hu-n megjelent cikk is jól mutatja.⁸ Ebben a *becenév* gyakorlatilag minden, nem hivatalos névfajta egyesítő főkategória megnevezése (a hivatalos név pedig itt: *polgári név*). A számítógépes játékok világában emellett megjelent a *becenév*-nek egy újabb, jól körülhatárolható jelentése is: „A *becenév* az Xbox világában használt alteregó. Aliasnévből, választható avatarból vagy profilképből (más néven játékosképből), valamint néhány adatból áll, amelyek téged jelölnek,

⁵ A m. kir. belügyminister 1900. évi 55.093/1899. számú körrendelete valamennyi törvényhatóság első tisztviselőjéhez, az idegen hangzású utóneveknek az anyakönyvekbe bevezetése tárgyában; A m. kir. belügyminister 1906. évi 80.000. számú rendeletével kiadott utasítás az állami anyakönyvek vezetéséről (vö. MEGYERI-PÁLFFI 2013: 133).

⁶ A példák töle származnak. A korábbi beceneves munkák inkább csak a rövidüléssel, képzéssel és ikerítéssel keletkezett nevekkel foglalkoztak, ezért e probléma nem kerül elő bennük.

⁷ <http://www.szineszkonnyvtar.hu/contents/bece.htm> (2017. 05. 11.; az oldal tartalma jelenleg nem érhető el.)

⁸ Mégis lehet becenevet használni a Google Pluszon. *hvg.hu*, 2012. 01. 25. http://hvg.hu/tudomany/20120125_google_becenev (2022. 10. 11.)

amikor játszol vagy tartalmakat osztasz meg az Xbox közösségének más tagjaival.”⁹ Ez gyakorlatilag az angol *nickname* fordítása, amelynek a korábbi ’(keresztnevből lett) becenév’ jelentése mellett az online világban kialakult egy ’internetes felületen, például játékokban használt azonosítónév’ jelentése is.¹⁰ A *becenév* a laikus nyelvhasználatban már a személynevek kategóriáját is átlépte, és bármilyen dolog, tárgy stb. nem hivatalos, gazdája vagy tulajdonosa által adott és használt nevét jelentheti. Így például létezik Autós Becenév Szótár [sic] (Nagy 2016), amely autómárkáknak adott informális neveket tartalmaz (pl. *Békalámpás Corolla*). Ezek a köznyelvi jelentések jól láthatóan a jelölt névtípusok két jellemző jegye (vagy azok valamelyike), azaz a nem hivatalos jelleg és a használatukat motiváló kedveskedő szándék alapján alakultak ki.

A *becenév* mellett a névtani szakirodalomban a *becéző név* és egybeírt változata, a *becézőnév* is előfordul. A terminus helyesírása kapcsán HAJDÚ MIHÁLY (2003: 638) úgy emlékezett vissza, hogy Magyar becézőnevek című munkájában (1974) a terminusalkotás céljából próbálkozott meg az egybeírt változat elterjesztésével, hátha ennek köszönhetően a kifejezés elveszíti hangulatát, vagyis már nemcsak azokra a nevekre fog utalni, amelyeket kedveskedő céllal adnak és használnak. (A terminus egybeírt változata ugyanakkor már 1974 előtt is előfordult a szakirodalomban; l. pl. RÁ CZ 1967.) Arra ugyanis már korábban is többen rámutattak, hogy a kicsinyítő-becéző képzőkkel létrehozott névváltozatok nem csak becézésre szolgálnak (l. RÁ CZ 1956, PAPP 1956: 454, B. LŐRINCZY 1962: 30–33, SZABÓ T. 1968: 5).

1979-es terminológiai tanulmányában HAJDÚ (1979: 26) azt is felvetette, hogy a *becézőnév* és a *becenév* szinonimitását megszüntetve meg lehetne osztani a funkcióikat: az előbbi vonatkozhatna a névfajta keresztnevből keletkezett egyedeire, az utóbbi pedig a többire (vagyis egymásnak mellérendelt kategóriák nevei lennének); vagy a *becenév* lehetne a főkategória megnevezése, a *becézőnév* pedig a keresztnevi eredetűké. Az ötlet talán ÖRDŐG FERENC (1973: 80) nyomán merült fel, ő ugyanis (a terminusokat csupán példákkal definiálva) *becézőnév*-nek nevezte a keresztnevből keletkezett neveket, az *Őcsi*, *Baba* típusúakat pedig a *tulajdonképpeni becenév* kifejezéssel illette. HAJDÚ javaslata azonban nem aratott sikert: RÁ CZ ENDRE és BACHÁT LÁ SZLÓ is jelezte, hogy nem tartja szerencsésnek az ötletet a két terminus hasonló alakja, könnyen összekeverhető volta miatt (RÁ CZ 1979, BACHÁT 1979).

A becenevek kapcsán érdemes foglalkozni a keletkezésmódjaik leírásában használatos szakszóval, az *alapnév*-vel is. A RÁ CZ ENDRE által alkotott terminus azt a keresztnevet jelöli, amelyből a *becenév* keletkezett (1979: 32); HAJDÚ MIHÁLY ugyanerre korábban a *teljes név* terminust használta, de mint 1979-es tanulmányában kifejtette, ráébredt arra, hogy például a *Magdolna* semmivel sem teljesebb a *Magdolnácská*-nál (1979: 25), ezért később már maga is az *alapnév* terminust alkalmazta. Megjegyezhetjük emellett, hogy a *teljes név* használata azért sem lenne szerencsés ebben a jelentésben, mert zavaró poliszemiát alkot a kifejezés szélesebb körben ismert, fentebb látott jelentésével (’a családnév és keresztnev együttése’).

⁹ <https://support.microsoft.com/hu-hu/help/17283/windows-10-mobile-gamertag> (2022. 10. 11.)

¹⁰ A kifejezetten az interneten használt személynevekre egyébként – a bármely alkalmazásban használhatóktól a csak egy bizonyos (típusú) alkalmazásban használt nevekig terjedő skálán – a magyar névkutatásban a *játszónév*, *nicknév* (és *niknév*), *azonosítónév*, *internetnév*, *imélnév* stb. kifejezések születtek; ezek egymáshoz való viszonya jelenleg nem látszik tisztázottnak (l. pl. HAJDÚ 2006: 264–265, RAÁ TZ 2008: 444, FARKAS 2012: 145). E névfajta vizsgálata ugyanis csak periférikus témaként van jelen a magyar névkutatásban, ezért egyelőre nem tapasztalható törekvés a potenciális terminológiai sokszínűség megszüntetésére.

Fontos hangsúlyozni, hogy az *alpnév* használata kizárólag történeti megközelítésű vizsgálatokban javallott, napjaink keresztnévállományának a leírására nem alkalmas. Mint arra HAJDÚ (1979: 25) is felhívta a figyelmet, csábító a lehetőség azonosítani az alapnevet a hivatalos keresztnévvel, ez azonban feloldhatatlan ellentmondáshoz vezetne, hiszen az utóbbi évtizedekben a Magyarországon anyakönyvezhető keresztnévek állománya folyamatosan bővül becenévi eredetű nevekkel; anyakönyvezhetővé vált például a *Kata*, *Gergő*, *Janó*. Ezek azonban az anyakönyvbe bejegyezve kategóriaváltással keresztnévek-ként funkcionálnak; a *Kata* tehát ugyanolyan hivatalos keresztnév is lehet, mint a *Katalin*, de *alpnév*nek akkor sem nevezhető.

3.2.3. Nemesi előnév ~ predikátum. A *nemesi előnév* azon ritka terminusok közé tartozik, amelyek a köznyelvben, a jogszabályok szerint és a névtanban egyaránt és egyformán használatosak. Ennek két fő oka az lehet, hogy a névfajta a nemességhez kötődése miatt presztízsértékkel bírt, így megnevezésével együtt széles körben ismert volt, ráadásul (a hivatalosság történeti értelmében) hivatalosnak tekinthető: Mohács után a királyok egyre gyakrabban adományoztak nemesi előnevet a nemességgel és a címerrel együtt (BORSA 1981). Az 1894. évi XXXIII. törvénycikk az állami anyakönyvekről aztán a szó mai értelmében is hivatalossá tette, hiszen kimondta, hogy a címekkel és rangokkal együtt be lehet jegyezni az anyakönyvbe a szülők, illetve névviselők kívánságára (UGRÓCZKY 1997: 12). A nemesi előnév adományozása ugyan 1918-ban megszűnt, de igazolása 1944-ig tartott, ezért 1935-ben még rendeletben is szabályozták az előnév megállapítását (BORSA 1981: 43). Az 1947. évi IV. törvény egyes címek és rangok megszüntetéséről azonban a nemesi és főnemesi rang megszüntetésével együtt megtiltotta a nemesi előnevek és a rangok, címek hivatalos használatát, s az At. 55. § (1a) szerint az e törvénnyel ellentétes adatok bejegyzését ma is meg kell tagadni. A nemesi előnév ezáltal ugyanúgy kiszorult a hivatalosságból, mint a ragadványnév. MIZSER LAJOS (1979: 16) ennek tulajdonította a névfajta iránti csekély névtudományi érdeklődést, valamint azt, hogy a névfajta idegen eredetű megnevezése, a *predikátum* ma már nem él a névtudományban. Véleményem szerint azonban a *predikátum* kiszorulásában nagyobb szerepet játszhat az, hogy szakszóként más tudományokban (logika, grammatika) is használatos, más-más jelentésben.

3.2.4. Felvett név, művésznév, (írói) álnév. A köznyelvben és a névtudományban egyaránt használatos a *művésznév* és az *(írói) álnév*,¹¹ melyek gyakorlatilag ugyanazt a névfajtát, a közszereplők által a hivatalos nevük helyett az adott szakmában, művészeti vagy egyéb területen használt nevet jelölik. Egyik elnevezés sem szerencsés, mivel csupán a közszereplők egy-egy csoportjára utalnak. Ráadásul az *álnév* azt sugallhatja, hogy használója a rejtőzködés, illetve megtévesztés céljából vette fel az adott nevet,¹² holott egyéb indokok és okok is szóba jöhetnek (pl. a névhasználó megkülönböztetése egy azonos nevű közszereplőtől, jobban hangzónak tartott, „eladhatóbb” név választása). Ezért a jogszabályokban e névfajta alkalmazott *felvett név* (Ptk. 2:49. § [1]) használhatóbbnak tűnik, hiszen nem a névhasználóra, hanem a névkeletkezés egyik legfontosabb, e névfajta a többitől

¹¹ A hivatalos családnév-változtatások forrásanyagában ezek mellett a sportnév is felbukkan (vö. FARKAS 2009: 18, 62).

¹² Ezek megnevezésére használatos például a *fedőnév*, *mozgalmi név*; a bűnözők esetében HAJDÚ javasol egy *bűnözőnév* terminust is (HAJDÚ 2006: 259).

megkülönböztető körülményére utal: arra, hogy használója nem szüleitől örökölte vagy kapta e nevet, hanem maga választotta.

4. A névhasználattal és a név megváltoztatásával kapcsolatos terminológia. A névtanban a *névviselés* és a *névhasználat* szinonim terminusok (bár az utóbbi jóval gyakoribb), jogilag azonban különbség van közöttük: a *névviselés* a személyt az anyakönyvi bejegyzés alapján megillető névnek, a *névhasználat* pedig az öt anyakönyvi bejegyzés alapján meg nem illető, általa felvett névnek az alkalmazását jelenti (vö. UGRÓCZKY 1997: 18, 2020b: 154).

A név megváltozása kapcsán szintén eltér a két terület terminológiája. A névtanban a *névváltoztatás* a névnek elsősorban hivatalos úton történő, de mindenképpen szándékos megváltoztatására utal, a *névváltozás* pedig a nem hivatalos, nem szándékos változásokra. A 19. század második felétől a *névváltoztatás* szinonimájaként a nyelvtudományban is hosszú időn át használatos volt a köznyelvi eredetű *névmagyarosítás* is, ez azonban mára – több kutató pontosító törekvésének a hatására – a névváltoztatás egyik típusának a megjelölésére foglaldott le. (A névváltoztatással kapcsolatos terminusok nyelvészeti, jogi és köznyelvi használatának történetéről bővebben I. FARKAS 2008.)

Jogilag a fentiekkel szemben egyfajta fölérendelt kategóriaként értelmezhető a *névváltozás*, amelybe a családjogi helyzet változásával¹³ bekövetkező, az állampolgár akaratától akár független, valamint az állampolgár akaratnyilvánításán alapuló (vagyis általa kérelmezett) változások egyaránt beletartoznak (UGRÓCZKY 2020a: 22–23).¹⁴ Az utóbbi alá többféle eljárás tartozik. A *névváltoztatás* a születési családi és/vagy utónév megváltoztatása az anyakönyvi szerv engedélyével; ezt csak magyar állampolgár kérheti (vö. At. 49. § [1], UGRÓCZKY 1997: 19). A *névmódosítás* a honosítással és visszahonosítással függ össze, vagyis a magyar állampolgárság megszerzése a feltétele, és az állampolgársági ügyekben eljáró szerv dönt az engedélyezéséről: ezt a jogintézményt az Ápt. (1993. évi LV. törvény a magyar állampolgárságról) módosításáról szóló 2001. évi XXXII. törvény iktatta be az Ápt.-be (vö. UGRÓCZKY 2020a: 16, 20). Emellett jogilag *módosítás* a házassági névforma megváltoztatása is (vagyis amikor a házasságkötéskor választott forma helyett az érintett később egy másik formát, például a *Tóth Andrásné* helyett a *Tóthné Nagy Iloná*-t szeretné viselni). Azokat a családi néven végrehajtott kisebb változtatásokat, amelyek az 1953. január 1-jén hatályba lépő anyakönyvi jogszabályi rendelkezések miatt előállt helyzetet kívánják korrigálni, a *családi név korrekciójá*-nak nevezik (ennek esetei: az eredetileg különírt, de 1953 után kötelezően kötőjellel bejegyzett kéttagú családi név különírásának visszaállítása; a korábban az érintett vagy egyenes ági felmenője által viselt, de az említett időszakban eltörölt megkülönböztető betűjel bejegyeztetése; valamint a saját vagy felmenője születési anyakönyvi bejegyzésében megjegyzésként szereplő ragadványnév családi névként való bejegyeztetése) (At. 55. §, UGRÓCZKY 2020b).

5. Összegzés. Mint látható, a jogi szabályozás és a névtudomány személynevekre vonatkozó terminológiája között számos, különböző típusú eltérés tapasztalható. A névtan érthető módon gazdagabb terminuskészlettel rendelkezik, hiszen a jogi szabályozással ellentétben

¹³ Például házasságkötéskor, örökbefogadáskor, vagy ha megdől a vélelem, hogy az a férfi a gyermek apja, akinek a családi nevét viseli.

¹⁴ Ezek a névtani kutatás szempontjából periferikus ügyeknek számítanak, ezért eddig még terminológiai szempontból sem irányult rájuk a figyelem.

a célja kifejezetten a nevek vizsgálata, ráadásul a nem szabályozott névfajtákkal is foglalkozik. Persze a jogszabályszövegekben is van olyan terminus, illetve általa megjelölt fogalom, amelynek a névtanban nincs megfelelője (pl. *névmódosítás*). Gyakori, hogy (látszólag) ugyanazon terminus a két területen némileg eltérő jelentésben használatos (pl. a *névhasználat*), máskor ugyanazt a jelentést más terminusokkal jelölik (pl. *-né asszony-névképző* vagy *-né toldat*, illetve a *házasságra utaló toldás*, ez utóbbira l. pl. Ptk. 4: 27. § 1b–c). A névtani terminológiát érthető módon jobban jellemzi a szinonimitás és a nagyobb variabilitás, hiszen az adott névfajták vizsgálata újabb és újabb szempontokat, modelleket és megállapításokat eredményez, s ezek mindegyike járhat (sőt gyakran szükségszerűen jár is) önkéntelen vagy szándékos terminológiai változtatással, újítással. Ezzel szemben a jogi szabályozásban fontosabbnak bizonyul a terminológiai állandóság és egyértelműség; ennek ellenére láthattuk, hogy a jogszabályok szövegében is előfordul szinonimitás, többértelműség és pontatlan terminushasználat.

A két terület terminológiája némileg hat egymásra. Egyelőre a jogi hatás erősebbnek tűnik a névtanra, mint fordítva; ennek bizonyára az is az oka, hogy az alkalmazott névtani vizsgálatok között jó ideje jelen vannak a névjogi témájúak, melyeknek természetes forrásai a vonatkozó jogszabályok. Emellett a névkutatók többnyire figyelembe veszik, illetve vehetik a ma már online, bárki számára könnyen elérhető helyen is hozzáférhető jogszabályok alakulását, míg a jogalkotók kevésbé valószínűen kísérik figyelemmel a változatos helyeken és formában közzétett névtani eredményeket. A köznyelvre – a mindennapi hivatalos ügyintézés révén érthető módon – szintén a jogi szaknyelv hat erőteljesebben; e téren a terminusok keveredésének, illetve a jelentésükben való bizonytalanságnak (pl. *keresztnev* és *utónév*), valamint a szaknyelvihez képest bővebb jelentésű használatoknak (pl. *becenév*) lehetünk tanúi. Emellett a köznyelv is hatással lehet a szaknyelvekre (pl. a *névmagyarosítás* megjelenése a szaknyelvekben 'névváltoztatás' jelentésben), hozzájárulva ezzel a szaknyelvi terminológiai változatossághoz és változáshoz.

Felhasznált források

1894. évi XXXIII. törvénycikk az állami anyakönyvekről. In: *Ezer év törvényei*. <https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=89400033.TV&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fpagenum%3D34> (2022. 12. 01.)
- A m. kir. belügyminister 1900. évi 55.093/1899. számú körrendelete valamennyi törvényhatóság első tisztviselőjéhez, az idegen hangzású utóneveknek az anyakönyvekbe bevezetése tárgyában. *Magyarországi Rendeletek Tára* 34: 17–18.
- A m. kir. belügyminister 1906. évi 80.000. számú rendeletével kiadott utasítás az állami anyakönyvek vezetéséről. *Magyarországi Rendeletek Tára* 40: 1778–1947.
- Ápt. = 1993. évi LV. törvény a magyar állampolgárságról. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=99300055.tv> (2022. 12. 01.)
- At. = 2010. évi I. törvény az anyakönyvi eljárásról. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1000001.tv> (2022. 12. 01.)
- Nagy Roland Márk 2016. *Autós Becenév Szótár 2.0*. Olvasók által bővített kiadás. caranten.blog.hu. <https://drive.google.com/file/d/0B5BT9irL2RW8WFAyWnhmZEFrBHM/view> (2022. 10. 11.)

- Ptk. = 2013. évi V. törvény a Polgári Törvénykönyvről. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1300005>.
tv (2022. 12. 01.)
- Winkler Róbert 1998. *Kutya utónévkönyv*. Tericum Kiadó Kft., Budapest.

Hivatkozott irodalom

- BACHÁT LÁSZLÓ 1979. Hozzászólás A névtudomány műszavai című cikkhez. *Névtani Értesítő* 2: 31–33.
- BÁRTH M. JÁNOS 2010. Helynevek vagy körülírások? *Hágó, menő, járó* és társaik a székelyföldi helynevekben. *Helynévtörténeti Tanulmányok* 5: 209–221.
- BAUKO JÁNOS 2009. *Ragadványnév-vizsgálatok kétnyelvű környezetben. Négy szlovákiai magyar település ragadványnévrendszere*. Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem – Magyar Nyelvtudományi Társaság, Nyitra–Budapest.
- BAUKO JÁNOS 2012. A magyar és a szlovák (szláv) névtani terminológia összevetése. *Névtani Értesítő* 34: 157–166.
- BORSA IVÁN 1981. A nemesi előnév. *Névtani Értesítő* 5: 42–44.
- BÖLCSKEI ANDREA 2017. Két nemzetközi névtani terminológiai jegyzék magyar változata. In: BÖLCSKEI ANDREA – FARKAS TAMÁS – SLÍZ MARIANN szerk., *Magyar és nemzetközi névtani terminológia / Hungarian and International Onomastic Terminology*. International Council of Onomastic Sciences – Magyar Nyelvtudományi Társaság, Uppsala–Budapest. 49–61. <https://doi.org/10.26546/5061110.8>
- BÖLCSKEI ANDREA – FARKAS TAMÁS – SLÍZ MARIANN szerk. 2017. *Magyar és nemzetközi névtani terminológia / Hungarian and International Onomastic Terminology*. International Council of Onomastic Sciences – Magyar Nyelvtudományi Társaság, Uppsala–Budapest. <https://doi.org/10.26546/5061110>
- ERDÉLYI ERZSÉBET 2002. Betűk, betűjelek, betűszók – és a névhasználat. A betűszós névelemek múltja, jelene és jövője nagykőrösi személynevekben. In: GRÉCZI-ZSOLDOS ENIKŐ – KOVÁCS MÁRIA szerk., *Köszöntő kötet B. Gergely Piroska tiszteletére*. A Miskolci Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszékének Kiadványai 1. Bíbor Kiadó, Miskolc. 26–31.
- FARKAS TAMÁS 2003. A házassági névviselés új szabályozásához. *Magyar Nyelvjárások* 41: 133–142.
- FARKAS TAMÁS 2008. Szemlélet és terminológia a névkutatásban. A hivatalos magyar családnév-változtatások kérdései. In: BÖLCSKEI ANDREA – N. CSÁSZI ILDIKÓ szerk., *Név és valóság. A VI. Magyar Névtudományi Konferencia előadásai. Balatonszárszó, 2007. június 22–24.* A Károli Gáspár Református Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszékének Kiadványai 1. Károli Gáspár Református Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszéke, Budapest. 332–341.
- FARKAS TAMÁS 2009. *Családnév-változtatás Magyarországon*. Nyelvtudományi Értekezések 159. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- FARKAS TAMÁS 2010. A magyar családnévanyag fogalma és struktúrája. *Magyar Nyelvjárások* 48: 59–75.
- FARKAS TAMÁS 2012. Szempontok a magyar névtani terminológia megítéléséhez. *Névtani Értesítő* 34: 139–148.
- FARKAS TAMÁS 2017. Nemzetközi és magyar névtani terminológiai kutatások. In: BÖLCSKEI ANDREA – FARKAS TAMÁS – SLÍZ MARIANN szerk., *Magyar és nemzetközi névtani terminológia / Hungarian and International Onomastic Terminology*. International Council of Onomastic Sciences – Magyar Nyelvtudományi Társaság, Uppsala–Budapest. 29–41. <https://doi.org/10.26546/5061110.7>
- FEHÉR KRISZTINA 2002. A ragadványnevek lexikális szerkezetéről. *Magyar Nyelvjárások* 40: 75–85.

- FEHÉR KRISZTINA 2003. A ragadványnevek funkcionális szerkezetéről. *Magyar Nyelvjárások* 41: 155–166.
- FEHÉR KRISZTINA 2004. Névelméleti alapvetések a magyar ragadványnév-kutatás első korszakában (1872–1957). *Névtani Értesítő* 26: 73–89.
- FEHÉRTÓI KATALIN 1966. Az úgynevezett ragadványnevekről. *Magyar Nyelv* 62: 462–465.
- FEHÉRTÓI KATALIN 1969. *A XIV. századi magyar megkülönböztető nevek*. Nyelvtudományi Értekezések 68. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- FERCSIK ERZSÉBET 2003. A nők hivatalos megnevezése a XVII–XVIII. századi boszorkányperek okirataiban, vagyis az ördögfi inczelkedesbül büös, bajos eördögös Aszszoniok neveirül. *Névtani Értesítő* 25: 115–122.
- N. FODOR JÁNOS 2010. *Személynevek rendszere a kései ómagyar korban. A Felső-Tisza-vidék személyneveinek nyelvi elemzése (1401–1526)*. Magyar Névtani Értekezések 2. ELTE Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézet Magyar Nyelvtörténeti, Szociolingvisztikai, Dialektológiai Tanszék, Budapest.
- B. GERGELY PIROSKA 1977. *A kalotaszegi magyar ragadványnevek rendszere*. Kriterion Könyvkiadó, Bukarest.
- B. GERGELY PIROSKA 2005. *Kalotaszeg kereszt- és becenevei*. Magyar Névtani Értekezések 1. ELTE Magyar Nyelvtudományi és Finnugor Intézet, Budapest–Miskolc.
- GYÖRFFY ERZSÉBET 2012. A hivatalos név terminus. *Magyar Nyelvjárások* 50: 27–35.
- HAJDÚ MIHÁLY 1974. *Magyar becézőnevek. 1770–1970*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- HAJDÚ MIHÁLY 1979. A magyar névtudomány műszavai. *Névtani Értesítő* 2: 18–28.
- HAJDÚ MIHÁLY 1999. A magyar személynevek közszoí elemeiről. *Névtani Értesítő* 21: 274–280.
- HAJDÚ MIHÁLY 2003. *Általános és magyar névtan. Személynevek*. Osiris Kiadó, Budapest.
- HAJDÚ MIHÁLY 2006. Álnév – fedőnév – jelige – internetnév. In: MÁRTONFI ATTILA – PAPP KORNÉLIA – SLÍZ MARIANN szerk., *101 írás Pusztai Ferenc tiszteletére*. Argumentum Kiadó, Budapest. 257–266.
- HOFFMANN ISTVÁN 1993/2007². *Helynevek nyelvi elemzése*. Segédkönyvek a nyelvészet tanulmányozásához 67. Tinta Könyvkiadó, Budapest.
- HOFFMANN ISTVÁN 2012. Elmélet és terminológia a magyar helynévkutatásban. *Névtani Értesítő* 34: 127–137.
- LŐRINCZE LAJOS 1951. Szempontok és adatok személyneveink újabtkori történetéhez. *Magyar Nyelvjárások* 1: 64–94.
- B. LŐRINCZY ÉVA 1962. *Képző- és névrendszertani vizsgálódások. Az -s ~ -cs képzővel alakult névanyag az ómagyarban*. Nyelvtudományi Értekezések 33. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- MELICH JÁNOS 1907. Az Árpád-kori becéző keresztnevek egy csoportjáról. *Magyar Nyelv* 3: 165–176.
- MELICH JÁNOS 1943. Családneveinkről. *Magyar Nyelv* 39: 265–289.
- MÍZSER LAJOS 1979. A predikátum. *Névtani Értesítő* 2: 16–18.
- η [HAJDÚ MIHÁLY] 1979. A ragadványnevek problematikája. *Névtani Értesítő* 2: 6–16.
- ÖRDÖG FERENC 1973. *Személynévvizsgálatok Göcsej és Hetés területén*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- PAIS DEZSŐ 1955. Egy tulajdonnévi fogalom műszói megjelöléséhez. *Magyar Nyelv* 51: 222–223.
- PAPP LÁSZLÓ 1956. Néhány szó becéző személyneveinkről. *Magyar Nyelvtör* 80: 454–457.
- RAÁTZ JUDIT 2004. Új névformákkal az Európai Unióba!/? *Névtani Értesítő* 26: 66–73.
- RAÁTZ JUDIT 2008. Névadás az interneten. In: BÖLCSKEI ANDREA – N. CSÁSZI ILDIKÓ szerk., *Név és valóság. A VI. Magyar Névtudományi Konferencia előadásai. Balatonszárszó, 2007. június 22–24*. A Károli Gáspár Református Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszékének Kiadványai 1. Károli Gáspár Református Egyetem Magyar Nyelvtudományi Tanszéke, Budapest. 443–450.
- RÁCZ ENDRE 1956. A becéző nevek megkülönböztető szerepéről. *Nyelv és Irodalom* 2: 133–139.

- RÁCZ ENDRE 1967. Megjegyzések a magyar becézőnevek alakulásmódjairól. *Magyar Nyelv* 63: 292–297.
- RÁCZ ENDRE 1979. Névészeti terminológiai megjegyzések. *Névtani Értesítő* 2: 28–31.
- SLÍZ MARIANN 2010. A történeti személynév kutatás terminológiájához. *Névtani Értesítő* 32: 157–172.
- SLÍZ MARIANN 2012. Terminusok keletkezése és változása. *Névtani Értesítő* 34: 149–156.
- SLÍZ MARIANN 2014. A terminológiai egységesülés hiányának következményei a névtudományban.
In: LENGYEL KLÁRA – VESZELSZKI ÁGNES szerk., *Tudomány, technolektus, terminológia. A tudományok, szakmák nyelve*. Éghajlat Könyvkiadó, Budapest. 249–258.
- J. SOLTÉSZ KATALIN 1979. *A tulajdonnév funkciója és jelentése*. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- SZABÓ T. ATTILA 1968. *A kolozsvári becenevek a XVI–XIX. században*. Nyelvtudományi Értekezések 59. Akadémiai Kiadó, Budapest.
- SZENTGYÖRGYI RUDOLF 2011. A Tihanyi alapítólevél személynevei I. Középkori okleveleink teonimái. *Névtani Értesítő* 33: 9–28.
- TÓTH VALÉRIA 2016. *Személynévadás és személynévhasználat az ómagyar korban*. A Magyar Névarchívum Kiadványai 38. Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen.
- UGRÓCZKY MÁRIA 1997. A névviselésről és a névváltozásról. In: UGRÓCZKY MÁRIA – BÍRÓ ÁGNES, *Új magyar utónévkönyv*. BM Kiadó, Budapest. 7–59.
- UGRÓCZKY MÁRIA 2020a. A névmódosításra vonatkozó joganyagról és a jogalkalmazói gyakorlatról.
In: NÉMETH GABRIELLA szerk., *A névmódosítás mint közfeladat*. Az Országos Fordító- és Fordítás-hitelesítő Iroda kiadványai 1. OFFI Zrt., Budapest. 15–40.
- UGRÓCZKY MÁRIA 2020b. Terminológiai segédlet. In: NÉMETH GABRIELLA szerk., *A névmódosítás mint közfeladat*. Az Országos Fordító- és Fordítás-hitelesítő Iroda kiadványai 1. OFFI Zrt., Budapest. 157–159.

SLÍZ MARIANN

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5959-1018>

ELTE Eötvös Loránd Tudományegyetem

Bölcsészettudományi Kar

MARIANN SLÍZ, Onomastic and Legal Terminology in Connection with Personal Names

This paper draws attention to Hungarian personal name related terminology differences in legal, onomastic and everyday usage. Onomastics employs a wider range of technical terms than the legal profession since the former focuses exclusively on names, including non-official varieties, while the other does not. The paper reveals cases where the same term has different meanings in the two disciplines, or different terms express the same meaning. Synonyms and higher term variability are more characteristic of onomastic than legal terminology. Since onomastic research inevitably generates new points of view, models and conclusions, this leads to deliberate or unintentional terminological change. The consistency and clarity of terms are vital prerequisites for good legal texts, but they nevertheless contain cases of synonymy and polysemy. The effects of the two fields on one other's terminology are evident. Legal terminology appears to have a greater impact on onomastics than vice-versa, perhaps due to the effects of applied onomastics. Legal terminology also impacts the standard language through public administration. Terminological confusion or fuzziness is observable in everyday communications.